

Rede Natura do Oeste. Cabo Carvoeiro-Peniche (Portugal)

© AMSJUDC

#EA26: unha experiencia de ciberactivismo pola Educación Ambiental #EA26: an cyberactivism experience for environmental education

Beatriz M. Guerra, David Gutiérrez, María José Molina e Sonia Calvo. Colectivo
#EA26 (España)

Resumo

#EA26 é un movemento ciberactivista pola Educación Ambiental que naceu nas redes sociais para, desde elas, darlle visibilidade e crear redes para a acción ecosocial según os principios do Libro Branco da Educación Ambiental de España. Desde o ano 2014, #EA26 ten desenvolvido debates, entrevistas, campañas e ciberaccións no espazo dixital. E, dun xeito complementario, tamén ten participado en accións presenciais, organizando dous encontros estatais de educadoras e educadores ambientais e participando en eventos internacionais como a COP26. As claves do movemento son a horizontalidade, a participación, ea colaboración voluntaria dos seus membros e a axilidade en dar resposta ás iniciativas e oportunidades de acción. As aportacións á Educación Ambiental foron reflectidas na visibilidade do sector, ao despertar o sentido de pertenza, ao ser referentes e á xeración de impacto. #EA26 define as accións de Educación Ambiental como microaccións políticas imprescindibles para promover o necesario cambio ecosocial ante a inminente crise global á que se enfrenta o planeta.

Astract

#EA26 is a cyber-activist movement for environmental education that emerged in social networks to, from them, give it visibility and create networks for ecosocial action according to the principles of the White Paper on Environmental Education. Since 2014, #EA26 has developed debates, interviews, campaigns and cyber interactions in the digital space. And, in a complementary way, it has also participated in face-to-face actions organizing two state meetings of environmental educators and has participated in international events such as COP26. The keys to the movement are horizontality, participation, the voluntary collaboration of its members and agility in responding to initiatives and opportunities for action. The contributions to Environmental Education have been reflected in the visibility of the sector, awakening the sense of belonging, being a benchmark and generating impact. #EA26 manifests the actions of Environmental Education as essential political micro-actions to promote the necessary eco-social change in the face of the imminent global crisis that the planet is facing.

Palabras chave

Educación ambiental, ciberactivismo, movemento social, crise global, Emerxencia climática.

Key-words

Environmental education, cyberactivism, social movement, global crisis, Climatic emergency.

*“Frente á emerxencia climática,
máis Educación Ambiental”.*
*Con este lema enmárcanse as
accións do colectivo #EA26.*

Introdución

#EA26 é un movemento ciberactivista e, como tal, desenvolve accións de micropolítica de resposta a un problema que a política non resolve; son accións concretas da cidadanía fóra dos partidos e as canles tradicionais (De la CUEVA, 2015).

As accións de #EA26 toman como referencia o *Libro Branco da Educación Ambiental en España*, e entenden a Educación Ambiental nun sentido amplo, que inclúe sensibilización, comunicación, participación e a propia Educación Ambiental (FERRERAS, CALVO e RODRIGO-CANO, 2019).

Neste artigo, póñense de manifesto a traxectoria do colectivo, algunhas

das súas accións e as claves, retos e achegas máis destacables que poden servir de inspiración e motivación para outras persoas proactivas pola Educación Ambiental.

O básico, a esencia

A Educación Ambiental (EA), enténdese como un proceso que axuda á poboación a coñecer e entender os problemas ecosociais que conflúen na crise global e ofrécelle instrumentos de empoderamento para que reflexione e actúe en consecuencia: elixa un produto ou outro, xestione mellor o seu consumo, deseñe un ámbito de traballo máis sostible e feminista e colabore na construción dunha sociedade máis xusta socialmente e máis equilibrada ecolóxicamente.

As redes sociais confirmáronse como unha ferramenta eficaz para conectar a persoas con intereses comúns e transmitir información a un amplo número de sectores económicos e sociais. Introducir a EA nas contornas dixitais supón, ademais de favorecer a súa visibilización, poder levar a mensaxe educativa a un ámbito fóra do local, non só fora da área de influencia do colectivo, senón desenvolver unha EA máis universal.

Esta inqueda inicial desencadea convocar un evento para o *Día Mundial*

da *Educación Ambiental*, o 26 de xaneiro de 2014¹. A partir desta conexión, creouse unha conta de *Gmail*, outra en *Twitter* e deseñouse un *blog* que dá soporte á proposta (NAVARRO et al. 2016). Desde entón a comunicación nas redes sociais é continua e é fundamental o contido que a apoia, por iso é chave coidar os contidos do *blog* e mantelo activo con entradas periódicas que poidan retroalimentar a actividade en redes sociais.

A esencia activista de #EA26 consiste en que o día 26 de cada mes, entre as 18 e as 19 horas (hora española) realízase un encontro-acción na rede social *Twitter* e utilízase a etiqueta ou *hashtag* #EA26 para compartir reflexións, experiencias, inquietudes e proxectos de futuro relacionados coa EA. Estes encontros son abertos e participan persoas diversas en profesión, formación, experiencia, idade, perfil académico, intereses etc., pero todas o fan unidas pola súa sensibilidade e até paixón pola EA.

A idea común que constitúe #EA26 é a consciencia da crise global, onde a urxencia climática -que é o exemplo paradigmático- é real. A mensaxe desde o colectivo é claro e todas as accións encamiñanse a

unha mensaxe contundente e constructiva cara a unha acción que poña de manifesto como actuar ante a crise global (ecosocial, climática, biodiversidade, sanitaria, ecofeminista etc.).

As accións de #EA26 se xestionan desde un grupo motor de forma colaborativa e a través de invitacións particulares para a creación de contidos e o fomento da participación. O grupo motor da iniciativa pronto pasa de ser de tres persoas a sete e posteriormente a dezaseis, o que xera a súa dispoñibilidade, as súas capacidades e intereses e, sobre todo, a súa capacidade de sumar desde a voluntariedade.

#EA26 participa de forma habitual en diferentes redes sociais como *Twitter*, con máis de 5600 seguidoras/es (maio 2020) (Ilustración 1). Desde 2014, ten tuiteado 12800 *tweets*. En *Facebook*, a páxina ten 583 seguidores/as e en *Instagram* 442, mentres que no *blog educacionambiental26.com* ten 12467 seguidores/as e máis de 73000 visitas (150 visitas diarias), que

1 A data do Día mundial da Educación Ambiental non ten unha referencia nin declaración oficial. Xurdeu nas redes sociais. Reflexións ao respecto en: <http://forotunqueque.blogspot.com/2012/01/dia-de-la-educacion-ambiental-2.html>.

Ilustración 1: Captura de pantalla do colectivo #EA26 en *twitter*

aumentaron de forma progresiva pero con máis intensidade desde 2018 (Ilustración 2).

A última rede social que utiliza para as súas accións é *Youtube*. A estratexia de incursión nesta rede de contido audiovisual é a elaboración de vídeos de curta duración (1 minuto) nos que se lanzan mensaxes concretas sobre un tema de interese. A esta iniciativa sumáronse numerosos colaboradores e colaboradoras.

As persoas integrantes deste colectivo parten do voluntariado, a xestión colaborativa e do convencimento de que hai que adaptarse á realidade comunicativa e de difusión do momento actual que vivimos, onde as redes permiten maior presenza pública e, desta forma, dan a coñecer as posibilidades, opcións, temas, reflexións, citas de interese en torno á EA nos termos que recolle o Libro Branco da Educación Ambiental: *“promover a acción pro-ambiental entre individuos e grupos sociais; unha acción informada e decidida a favor da contorna e cara a unha sociedade*

consciente, realizada no contexto vital dos cidadáns: fogar, traballo, escola, lecer e comunidade” (COMISIÓN TEMÁTICA DE EDUCACIÓN AMBIENTAL, 1999).

#EA26 atopou un nicho de acción nas redes sociais onde a EA aínda non se mostrou abertamente e aproveitou as ferramentas da web 2.0 para fomentar a participación, colaboración e empoderamento dun sector profesional e cidadán con escasa visibilidade e recoñecemento social como son os educadores e educadoras ambientais.

As accións

Debates #EA26 e encontros con persoas de referencia (#EA26con_)

Desde 2014 en #EA26 houbo 58 debates os días 26 de cada mes coa etiqueta #EA26 (Táboa 1).

Ilustración 2: Captura de pantalla do blog do colectivo #EA26.

Marcos de Acción Libro Branco da Educación Ambiental	Temática tratada	Totais de Marcos de Acción
Administración xeral e autonómica	Política	4
	Total	4
Comunidade: Asociacións	Intervención social	1
	Voluntariado	1
	Total	2
Comunidade: Cidadanía	Consumo	4
	Incendios	1
	Intervención social	1
	Medio rural	1
	Turismo	1
	Total	8
Empresas de Educación Ambiental	Custodia do territorio	1
	Equipamentos	1
	Espazos Naturais	1
	Estratexias	1
	Metodoloxía	3
	Total	7
Empresas en xeral	Empresa	1
	Política	1
	Total	2
Medios de comunicación	Comunicación	1
	Cine	1
	Total	2
Sistema educativo Infantil, Primaria e Secundaria	Equipamentos	1
	Total	1
Sistema educativo universitario	Educación formal	1
	Total	1
Sistema educativo	Educación formal	1
	Total	1
Outros	Cambio climático	4
	Xénero	1
	Impactos	2
	ODS	1
	Profesionalización	1
	Retos	11
	Total	21
	Total	49

Táboa 1: Temas tratados en debates #EA26 até decembro 2019. (Fonte: Calvo, Ferreras e Rodrigo-Cano, 2020)

Estes debates irrompen na rede social *Twitter* o día 26 de cada mes, creando moitas interaccións entre as persoas que participan, facendo que o *hashtag* #EA26 sexa *trending topic* en numerosas ocasións.

Tamén se realizaron 18 entrevistas a persoas de referencia en diferentes ámbitos vinculados á EA coa etiqueta #EA26con_ (Táboa 2). En 2019 e 2020 as persoas colaboradoras foron: Hugo Morán, Secretario de Estado de Medio Ambiente (7 abril 2020), Daniel Rodrigo, Doutor en Comunicación (18 decembro

Marcos de Acción Libro Branco da Educación Ambiental	Temática tratada	Totais de Marcos de Acción
Administración xeral e autonómica	Cambio climático	3
	Total	3
Comunidade: Administración local	Enerxía	1
	Saúde	1
	Total	2
Comunidade: Cidadanía	Consumo	2
	Ecofeminismo	1
	Economía	1
	Total	4
Empresas de Educación Ambiental	Profesionalización	2
	Total	2
Medios de comunicación	Paisaxe	1
	Outros	4
	Total	5
Sistema educativo Infantil, Primaria e Secundaria	Total	1
Sistema educativo universitario	Profesionalización	1
	Total	1
Total	18	

Táboa 2: Temas tratados en debates #EA26_con até decembro 2019. (Fonte: Calvo, Ferreras e Rodrigo-Cano, 2020)

2019), María Teresa Ribeira, Ministra de Transición Ecolóxica en funcións (5 xuño 2019), Vanessa Álvarez, Rede ecofeminista (8 marzo 2019) e Yayo Herrero, antropóloga (20 febreiro 2019). Todas as conversacións desde 2014 están recompiladas no *blog* educacionambiental26.com.

Esta acción baséase nunha dinámica na que as persoas fan preguntas directas o invitado ou invitada coa etiqueta que corresponda e esta contesta directamente, sen filtros. Deste xeito, trátanse temas relevantes e de actualidade coa persoa protagonista, á vez que xorden múltiples debates e conversacións entre quen participan.

Os encontros presenciais

O Primeiro Encontro Presencial ten lugar o 26 de maio de 2018, en Madrid, onde participan 60 persoas de distintas comunidades autónomas, integrantes do grupo motor e simpatizantes do movemento. Este encontro permite a #EA26 consolidarse, darlle visibilidade interna e externa como colectivo,

compartir e matizar opinións e impulsar a presenza de #EA26 noutros congresos, xornadas, cursos e encontros.

O éxito do primeiro encontro motiva a celebración do II Encontro Presencial #EA26, que ten lugar o 26 de outubro de 2019, nas instalacións do ISM-Instituto Superior do Medio Ambiente (Madrid), onde case medio centenar de profesionais da EA e moitos outros colectivos interesados vólvense a reunir para debater e reflexionar achega da EA e tamén como forma de desvirtualizarse.

Este II Encontro Presencial #EA26 desenvólvese cunha participativa dinámica na que primeiro se fai un achegamento a un posible diagnóstico dos problemas aos que se enfrenta actualmente a EA, e despois búscanse respostas viables aos problemas detectados.

A medida que os distintos grupos organizados mediante o debate van alcanzando un consenso nos diagnósticos, van expoñendo os principais resultados da súa análise en breves grabacións que

Foto 1: Participantes no 1º Encontro Presencial.

Foto 2: Participantes no 2º Encontro Presencial.

van subíndose a tempo real a *Twitter*, etiquetados co *hashtag* #EA26presencial.

Desta forma conséguese manter informadas a todas aquelas persoas interesadas, pero que non puideron acudir ao encontro e ademais motivábase un interesante debate en *Twitter* coas reflexións que se van manifestando nos distintos vídeos subidos.

O II Encontro Presencial #EA26 considérase un novo éxito si atendemos a valores cuantitativos e cualitativos. Nel as participantes comparten os seus puntos de vista sobre a EA, conseguen un enriquecedor debate ao proceder de diferentes colectivos de toda España e tamén de México, entre os que pode destacarse a persoas representantes do CENEAM, ESenRED, AVEDAM, IMEDES, Arriba las Ramas, El Bosque Habitado (Radio3), *Teachers For Future*, CONAMA, COAMBM, e moitas outras persoas que foron a nivel particular.

Para resumir as conclusións do Encontro, o grupo motor de #EA26 crea unha infografía na que se destaca, por unha banda, a preocupación por poñer en valor a EA e as persoas que se dedican a ela, evitando caer na banalización e nos tópicos que ten asociada como actividade únicamente lúdica ou dirixida a un público infantil. Doutra banda, subliña a necesidade de esixencia dun compromiso real, tanto económico como formal, das distintas administracións cos procesos e profesións da EA.

En tempos de Urgencia Climática reivíndicase unha EA transversal que se incorpore ao currículo educativo e que axude a loitar contra o cambio climático non só a nivel escolar senón con todos os públicos, impartida por profesionais ben formados/as e informados/as.

Ciberaccións

As ciberaccións en #EA26 son accións puntuais que buscan chamar a atención sobre algún tema en particular.

1. #EA26_porelclima. Fronte ao cambio climático, máis educación ambiental.

A ciberacción “Fronte ao cambio climático, máis educación ambiental” realízase coa grabación de vídeos curtos onde cada persoa desde diferentes puntos do Estado, en diferentes paisaxes e contornas enuncia o mesmo mensaxe (Ilustración 3). Esta acción se complementa coa elaboración de imaxes que acompañan na difusión da mensaxe polas redes sociais².

2. #LBEA20anos

En 2019 cumpríronse os 20 anos do Libro Branco da EA. Por este motivo convócouse a persoas recoñecidas nos diferentes ámbitos da EA para

2 https://twitter.com/Edu_Ambiental/status/1072056019931553792
https://twitter.com/hashtag/EA26_porelclima?s=03

Ilustración 3: Vídeo da ciberacción “Fronte ao cambio climático, máis educación ambiental” .

que publicasen mensaxes chave do libro. Jose María Montero, Juan López Uralde, Andreu Escrivá, Federico Buyolo, María José Parejo, entre outras persoas, participan nesta iniciativa facendo que se fale dun documento de referencia que fai xa moito tempo que perdeu o seu visibilidade (Ilustración 4).

3. #EA26_QuédateEnCasa

Xa en 2020, a urxencia sanitaria da COVID-19 é tratada desde #EA26 como un momento delicado de reflexión e apoio mutuo. No confinamiento propónse facer un debate semanal para atoparse, sentirse cerca e compartir as reflexións relativas á crise internacional e o papel da EA neses momentos de incerteza (Ilustración 5). Á súa vez colabórase directamente coa canle de *youtube* “Sinapsis Ambiental”, promovido polo Centro de Documentación e Recursos para a Educación Ambiental en Cantabria-CEDREAC do Goberno de Cantabria, onde se retransmiten os debates comentados por unha persoa próxima e coñecedora de #EA26.

Ilustración 4: Vídeo da ciberacción “Fronte ao cambio climático, máis educación ambiental” .

4. O reto dun minuto de EA.

Convócase na rede e con invitacións particulares a gravar vídeos dun minuto respondendo ás seguintes preguntas:

- Educación ambiental, onde e para quen?
- Comparte un recordo que teña que ver co CENEAM.
- Educación ambiental ante o reto da urxencia climática. A prioridade número un sería...?

Ilustración 5: Pantallazo dunha actividade de #EA26_QuédateEnCasa.

4. Compañeiras de viaxe prioritarias para saír xuntas e reforzadas desta crise?
5. Que debería facer o MITECO co PAEAS unha vez estea listo?

Con esta iniciativa inaugúrase a canle de *Youtube* #EA26, onde se poden visualizar todos os vídeos (Ilustración 6).

Outras accións de influencia

1. *Reunión con María Teresa Ribeira, Ministra de Transición Ecolóxica en funcións* (Marzo 2019).

Iníciase cun primeiro contacto a través de *Twitter* onde se intercambian *tweets* coa Ministra de Transición Ecolóxica. Este encontro casual derivou na proposta de reunión no Ministerio para a seguinte semana. A través de *WhatsApp*, defínese o grupo de persoas que van á reunión e paralelamente en *Drive* vaise construíndo un documento colaborativo coas achegas do equipo de

Ilustración 6: Pantallazo de *Twitter* informando do canle de *Youtube* #EA26.

#EA26. O resultado deste documento é un decálogo que se presenta á Ministra o día da reunión (Ilustración 7).

2. Presenza na COP26

A celebración do Cumio do Clima en Madrid suscita un reto á #EA26 xa que ten a posibilidade de participar moi activamente nela. Dentro das intervencións do noso colectivo neste Foro internacional destacarían as seguintes: Organízase unha mesa de expertos/as na zona azul titulada “Coordinación educativa internacional ante a urxencia do cambio climático”, onde interveñen Daniel Rodrigo e Pablo Toboso, membros do equipo motor de #EA26. Participábase tamén na

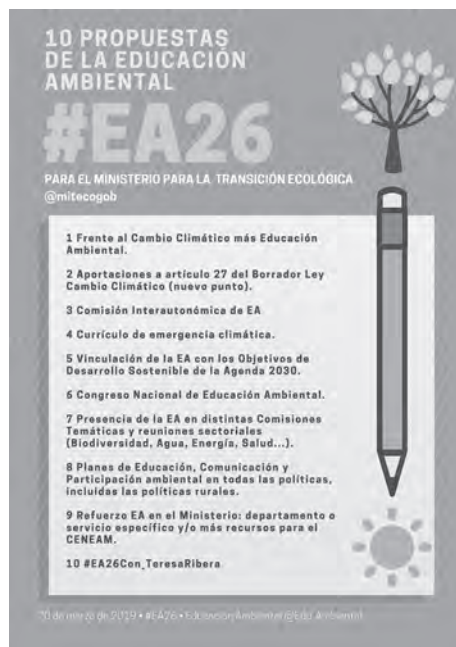

Ilustración 7: Decálogo presentado á Ministra de Transición Ecolóxica.

presentación oficial, en varios foros e nun panel do Plan de Acción de Educación Ambiental para a Sostenibilidade (PAEAS); entrégase o Primeiro “Premio #EA26” ao equipo do Centro Nacional de Educación Ambiental (CENEAM) pola súa traxectoria e ser referentes no campo. Promóvese o Foro Virtual Escolar sobre a #COP25 de #COP25_Escolar; realízase a ciberacción #EA26_cumbresocial e participase na Marcha polo clima (Fotos 3 e 4).

- Desde 2014, #EA26 tamén ten participado en algúns *congresos e simposios*, presentado ponencias, participando en mesas redondas etc. Tamén ten colaborado con abundantes artigos en revistas especializadas.

Campaña: unha competencia ecosocial para a túa saúde

A finais de 2019, dentro de #EA26 organizase un subgrupo de traballo de

persoas que comparten o diagnóstico de que a Urgencia Climática non forma parte do currículo escolar e trata de analizar as posibilidades de xerar algún documento de axuda. Os debates internos modificaron o compás da folia de ruta e dirixíronse ao desenvolvemento dunha competencia ecosocial que atendese, non só –aínda que de xeito principal– ao cambio climático, senón tamén ao resto de problemáticas ecosociais que, conxunta e sinéxicamente, dan forma á crise ecosocial global que sofre a vida do planeta.

O grupo redactou o documento titulado “A competencia ecosocial, imprescindible para a túa saúde” onde fai unha xustificación e o desenvolvemento do que debe ser a competencia ecosocial e os seus obxectivos.

O Proxecto de Lei Orgánica de modificación de LOE (LOMLOE) -en pleno trámite parlamentario-, esquece a urgencia climática e a crise ecosocial; tampouco

Foto 3: Participantes na mesa de expertos/os COP26

Foto 3: Participantes na Marcha polo clima na na COP26

ten en conta nosa ecodpendencia e interdependencia, nin pon a vida no centro da actividade escolar, polo que abriu unha oportunidade para iniciar o debate e realizar unha campaña para sumar voces pola inclusión no novo sistema educativo de devandita competencia (Ilustración 8).

O alumnado, a través da competencia ecosocial, é consciente dos límites ecolóxicos e é capaz de actuar dentro deles e de axustar a súa actividade ao funcionamento dos ecosistemas. Tamén facilita a reflexión sobre as posibles transformacións persoais e colectivas e proporciona ferramentas para unha toma de decisións que permita avanzar nunha transformación social cara a sociedades xustas, democráticas, descarbonizadas e sostenibles. O seu fundamento debe ser o coñecemento científico e o desenvolvemento dun sentido crítico

Ilustración 8: Campaña para introducir a competencia ecosocial no sistema educativo.

respecto dos sistemas socialmente construídos (coidados, cultura, política, economía, comunicación...) (#EA26, 2020).

As chaves, aportacións e retos da #EA26

Chaves

As chaves de #EA26 valóranse en dous espazos: internamente, tendo en conta o seu funcionamento, e externamente, considerando o papel que adquiriu co paso do tempo (Táboa 3). No estudo realizado por CALVO, FERRERAS e RODRIGO-CANO (2020) destácase que a chave do funcionamento interno é a

Funcionamento de EA26	<ul style="list-style-type: none">• a horizontalidade• a descentralización en rede en función de liderados flexibles e compartidos• a xenerosidade que nace do compromiso voluntario coa EA das persoas participantes• o espírito crítico, aberto e respectuoso nos debates• a axilidade en dar resposta• estar en continua evolución cunha actitude propositiva.
Papel que ten adquirido EA26	<ul style="list-style-type: none">• ser un novedoso espazo de participación• ser un nexo que aglutina a persoas de distintos sectores que se convertiu nun referente da EA.

Táboa 3: Chave para entender EA26. Calvo, Ferreras y Rodrigo-Cano (2020)

horizontalidade e a descentralización dos liderados, até se considera que #EA26 é unha rede distribuída. A idea de rede distribuída fai referencia á ausencia dun centro individual ou colectivo. Os nodos da rede vincúlanse uns a outros de modo que ningún deles ten poder de filtro sobre o contido que se transmite na rede; desaparece xa que logo a divisoria entre centro e periferia característica das redes centralizadas e descentralizadas (ALAMINOS e PENALVA, 2018). Non obstante, esta cuestión suscítase como dilema en #EA26 no momento que o grupo motor toma o liderado claro (centro) e créase unha rede centralizada, onde as persoas colaboradoras do colectivo (nodos) aportan voluntariamente nas ciberaccións e nas campañas que organiza o grupo motor (nodos periféricos). Si o grupo central deixa de existir, o resto de nodos perden a súa relación na rede.

A xenerosidade do compromiso voluntario, o espírito crítico e a axilidade en dar resposta ás iniciativas e retos suscítanse como tres grandes chaves que fan que #EA26 consolídese como un ente autónomo e independente que goza de liberdade de acción, obviando así as limitacións que poden supoñer a dependencia económica, partidista ou institucional, por exemplo.

En canto á influencia que exerceu #EA26 externamente, o estudo mencionado destaca que é un novedoso espazo

de participación que une a persoas de distintos sectores con inquedanzas e obxectivos comúns. Unha das grandezas de #EA26 é que foi capaz de aglutinar a persoas da universidade, con persoas da rúa, dos equipamentos, da escola, das empresas, de asociacións etc. producíndose unha aprendizaxe entre iguais e desiguais que fai crecer ás persoas e ao propio movemento.

Achegas á EA

As achegas que #EA26 fixo á EA son claras e relevantes (Táboa 4). Aportouse visibilidade a un sector moi diluído entre as

Visibilidade	A Educación Ambiental fíxose visible sobre todo dentro do propio sector e máis alá do seu espazo virtual.
Pertenza	“Agora sabemos que somos máis do que ailladamente pensábamos que éramos”, resaltando a importancia de que profesionais de distintos ámbitos atópanse unha vez ao mes.
Referente	Ser un espazo de referencia nun momento chave no que a Educación Ambiental non gozaba de representatividade.
Impacto	Como espazo mediático e polo seu plantexamento crítico á hora de tratar o papel da Educación Ambiental ante distintos problemas socioambientais.

Táboa 4: Achegas de EA26 á Educación Ambiental. Calvo, Ferreras y Rodrigo-Cano (2020)

iniciativas ambientais, o sistema educativo, as actividades turísticas etc. Deprimido pola crise-estafa de 2008, dependente da administración e sen dispoñer dunha entidade representativa do sector a nivel estatal. Esta visibilidade xerada nas redes fixo que a EA se poña na primeira liña de acción fronte ao cambio climático, se considere como imprescindible na transición ecolóxica e entre na axenda política.

Espertou o sentido de pertenza entre educadoras/es ambientais que viron que non están soas/os no seu día a día, coas súas problemáticas profesionais e preocupacións ecosociais. Agora teñen unha cita mensual con outras persoas con quen compartir, o que empodera e xera proactividade e sinerxias.

#EA26 é un referente nun momento no que a EA non gozaba de representatividade a nivel estatal ou estaba invisibilizada, igual que a nivel autonómico (a excepción da Comunidade Valenciana, Cataluña e Galicia). Isto motiva oportunidades para o sector, como xerar impacto mediático, servir de interlocutores co actual Goberno e promover e facilitar a posta en marcha do Plan de Acción de Educación Ambiental para a Sostenibilidade (PAEAS).

Retos aos que se enfreta #EA26

A comezos de 2020 chega a pandemia da COVID-19. Os esforzos de comunicación

e traballos colaborativos tamén se ven afectados, aínda que as actividades non cesan. Tralo tempo de reflexión que supón o confinamento, #EA26 enfróntase aos retos expostos na Táboa 5 e os que posiblemente se sumen ante a “nova normalidade”, que é como se chamou á situación socioeconómica post-covid-19, os cales terán que ser definidos polo colectivo.

#EA26 desde os seus inicios mostra certa habilidade resiliente, da resposta áxil nas oportunidades e é perseverante en manter os puntos de encontro baseados no respecto, sendo críticos e constructivos. É

RETOS
Seguir avanzando e evolucionando sen perder a esencia que levou a moitas persoas a sumarse a EA26.
Seguir mantendo o equilibrio entre a espontaneidade e frescura que a caracteriza e a relevancia que está adquirindo ao chegar até ás altas esferas políticas.
Chegar a un público máis amplo e conseguir atraer a novas persoas aos debates. Ser nexo de unión entre a Educación Ambiental e outros grupos de acción.
Pasar da influencia nas redes sociais á influencia na vida real.
Chegar máis aló das redes sociais. Consolidar o acadado e converterse en referentes da Educación Ambiental, sendo capaces de sumar cada vez máis esforzos.
Co-liderar o sector da Educación Ambiental e dinamizar a creación de redes de acción transformadora.

Táboa 5: Retos aos que se enfrenta a EA26 a finais de 2019l. Calvo, Ferreras y Rodrigo-Cano (2020)

capaz de provocar cambios para a acción. Características necesarias para afrontar aos tempos de incerteza nunha situación de crise sanitaria e global sen precedentes. Seguro que afrontará os retos con enxeño e ilusión.

Conclusiones

A idea común de dar visibilidade á EA nas redes sociais fai que se xere un movemento ciberactivista pola EA. Sen ser un obxectivo definido inicialmente, xera unha dinámica de accións de micropolítica en base aos principios do Libro Branco da Educación Ambiental. Co tempo motivou que a EA volva ter cabida na axenda política e xérense compromisos que poidan facer que o Ave Fénix da EA volva rexurdir das súas cinzas, que se volvan a iniciar procesos de procesos, como dicían na acertada metáfora do Proxecto Fénix da SGEA (MEIRA e PARDELLAS, 2010).

#EA26 atopou un nicho de acción nas redes sociais onde a EA aínda non se mostrou abertamente e aproveitou as ferramentas da web 2.0 para fomentar a participación, colaboración e empoderamento dun sector profesional e cidadán con escasa visibilidade e recoñecemento social, como son os educadores e educadoras ambientais.

Os debates, as ciberaccións, os encontros presenciais, as campañas e outras accións de impacto nas que se viu envolta #EA26 se realizaron de xeito voluntario polas persoas que, traballando de xeito colaborativa en rede e sen condicionantes económicos, foron quen de conseguir un efecto multiplicador para promover o cambio posible e máis necesario que nunca.

O obxectivo de #EA26 a curto e medio prazo é conseguir que a competencia ecosocial chegue ás aulas de toda España. Agora máis que nunca é necesario traballar xuntas para conseguir que a EA sexa protagonista do cambio social necesario. A experiencia co COVID-19 puxo de manifesto que non podemos continuar cun consumo sen control. Pola contra, tense que axudar a crear a resiliencia necesaria que permita enfrontarnos ás futuras urxencias nas mellores condicións posibles. Traballaremos día a día, en redes sociais e nos nosos ámbitos locais, para que cada vez máis colectivos tomen conciencia de que agora é o momento, hai que cambiar a forma de utilizar os recursos do planeta, que non son inesgotables.

A modo de reflexión....

O futuro é incerto, pero cunha pizca de resiliencia e boa vontade podemos facer que as iniciativas cidadás tomen as rendas do cambio. Como dicía GALEANO, moita xente pequena, en lugares pequenos,

facendo cousas pequenas, poden mudar o mundo. E si nos dan unha palanca, como foi Internet, que podemos facer? Pois o estamos vendo...

Como dicimos en #EA26, si non somos nós, quen?, e si non é agora, cando?.

Referencias bibliográficas

- #EA26 (2020). *La competencia ecosocial, indispensable para tu salud. #EA26 Educación ambiental*. [Recuperado de <https://educacionambiental26.com/competencia-ecosocial/>].
- ALAMINOS, A. e C. PENALVA-VERDÚ (2018). Economía colaborativa: definiciones y escenarios, *SOCIOLOGIADOS. Revista de Investigación Social*, v. 3 (1), páxs. 15-36
- CALVO, S., J. FERRERAS, e D. RODRIGO-CANO (2020). La Educación Ambiental en las redes sociales: #EA26, *Revista de Educación Ambiental y Sostenibilidad* 2(1), 1301. [https://doi.org/10.25267/Rev_educ_ambient_sostenibilidad.2020.v2.1.1301]
- COMISIÓN TEMÁTICA DE EDUCACIÓN AMBIENTAL (1999). *El Libro Blanco de la Educación Ambiental en España*. Madrid: Ministerio de Medio Ambiente.
- DE LA CUEVA, J. (2015). *Manual del Ciberactivista. Teoría y práctica de las Acciones Micropolíticas*. Córdoba: Bandaàparte Editores
- FERRERAS, J., S. CALVO e D. RODRIGO-CANO (2019). La Red nos atrapa. Hacia una educación ambiental abierta y libre. En Javier Benayas e Carmelo Marcén (Eds.), *Hacia una Educación para la Sostenibilidad*, páxs. 239-262. Madrid: Red Española para el Desarrollo Sostenible.
- MEIRA, P e M. PARDELLAS, (2010) Proxecto Fénix: investigando y actuando en la educación ambiental gallega, *Carpeta CENEAM*, decembro. [Recuperado de https://www.miteco.gob.es/es/ceneam/articulos-de-opinion/2010_12fenix_tcm30-163566.pdf]
- NAVARRO, M., D. GUTIÉRREZ., G. ALCANIZ, R. MARTÍNEZ, JM. GUTIÉRREZ, J. FERRERAS, D. RODRIGO-CANO e S. CALVO (Coords.) (2016). #EA26. Un punto de encuentro para educadores y educadoras ambientales en las redes sociales, *Carpeta CENEAM*, xullo-agosto. [Recuperado de <https://goo.gl/4t8tKZ>].